

<https://doi.org/10.62837/2025.2.153>

ƏSLİ EYVAZOVA RASIM
ADPU mütəxəssis
E-mail: aslitagiyeva@gmail.com

AMERİKAN İNGİLİSCƏSİNİN FORMALAŞMASINA DAİR MÜXTƏLİF YANAŞMALAR

Xülasə:

Bu məqalədə Amerikan İngiliscəsi (AE) üzrə XVII əsrdən XIX əsrə qədər, böyük dəyişikliklər dövrü, digər dillərlə və ingilis dilinin müxtəlif növləri arasında çoxtərəfli təmas zamanı olan tarixi tədqiqatlar üçün bəzi mülahizələr verilmişdir. Son onilliklərdə tədqiqatçılar göstərdilər ki, sinxron məlumat dəstləri daxilində kəmiyyət dəyişikliyi çox vaxt davam edən dəyişikliyi göstərir, hətta bu dəyişiklik başa çatmasa belə son üç-dörd nəsil ərzində AE-nin dəyişməsi hələ də aktualdır. Bu məqalə həm də Amerikan İngiliscəsinin tarixini və mənşəyini araşdırır, onun dil müxtəlifliyinə müvafiq diqqət yetirir. XVII əsrdən başlayaraq Nyulend və Karib hövzəsinə miqrasiya edən ingilisdilli icma yerli Amerika dilləri ilə sıx əlaqədə olmuş və Amerika İngiliscəsi lüğətinə yerli Amerika dillərinin təsirini müşahidə etmişdir. Bunlara qorilla, kanoe, şimpanze, şokolad və digərləri kimi günümüzə qədər gəlib çatmış sözlər və hələ gəlib çatmamış manqummenauk (yeməli olan palamut) və netop (etibarlı dost) kimi sözlər daxildir. Bu məqalə Amerikan İngiliscəsinin linqvistik inkişafını araşdırır, onun müxtəlif etnik variantlarından daxil olan məlumatları incələyir: məsələn, bogus (Afrika), juke-box (Afrikalı Amerika), cookie (Holland), bayou (Fransız), macaroni (İtalyan), geisha (Yapon), vigilante (İspan), lutefish (İsveç) və bagel (Yidiş). Buna görə də, Amerikan İngiliscəsi "qonşu" dillərindən mirasların məcmusundan daha çoxdur. Məsələn, XVII əsrdə ingilis dilinin pidginə bənzər növləri həm amerikalılar, həm də afrikalılar arasında sadə nümunələr idi və dil müxtəlifliyinə açıq hörmət və ona böyük maraq var idi.

Açar sözlər: ingilis dilinin amerikan versiyası, ingilis dilinin ədəbi amerikan variantı, yerli amerikalılar, afro amerikalılar, linqvistik təsir, emigrantlar.

ASLİ EYVAZOVA **DIFFERENT APPROACHES TO THE FORMATION** **OF AMERICAN ENGLISH** **SUMMARY**

This article offers some insights for historical studies of American English (AE) from the 17th to the 19th century, a period of great change, and extensive contact with other languages and with different varieties of English. In recent decades, researchers have shown that quantitative changes in synchronic data sets often indicates ongoing change, and that changes in AE over the last three or four

generations is still relevant even if this change is not complete. This article also examines the history and origins of American English, with due attention to its linguistic diversity. Starting in the 17th century, the English-speaking community that migrated to Newfoundland and the Caribbean had close contact with Native American languages, and Native American influences on American English vocabulary are evident. These include words that have survived to the present day, such as gorilla, canoe, chimpanzee, chocolate, and others, and words that have not survived, such as mangummenauk (edible acorn) and netop (trustworthy friend). This article examines the linguistic development of American English, examining the input from its various ethnic variants: for example, bogus (African), juke-box (African American), cookie (Dutch), bayou (French), macaroni (Italian), geisha (Japanese), vigilante (Spanish), lutefish (Swedish), and bagel (Yiddish). American English is therefore more than a collection of inheritances from "neighboring" languages. For example, in the 17th century, pidgin-like varieties of English were common among both Americans and Africans, and there was a clear respect for and interest in linguistic diversity.

Keywords: American version of English, literary American variant of English, Native Americans, African Americans, linguistic influence, immigrants.

РАЗЛИЧНЫЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ АМЕРИКАНСКОГО АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Резюме:

В этой статье представлены некоторые идеи для исторических исследований американского английского языка (АЕ) с XVII по XIX век, эпоху значительных изменений и активных контактов с другими языками и различными вариантами английского языка. В последние десятилетия исследователи показали, что количественные изменения в синхронных наборах данных часто указывают на продолжающиеся изменения, и что изменения в АЕ за последние три или четыре поколения по-прежнему актуальны, даже если эти изменения не являются полными. В этой статье также рассматривается история и происхождение американского английского языка с должным вниманием к его языковому разнообразию. Начиная с 17 века, англоговорящее сообщество, которое мигрировало в Ньюфаундленд и Карибский бассейн, имело тесный контакт с языками коренных американцев, и влияние коренных американцев на словарный запас американского английского языка очевидно. К ним относятся слова, которые сохранились до наших дней, такие как gorilla, canoe, chimpanzee, chocolate и другие, а также слова, которые не сохранились, такие как mangummenauk (съедобный желудь) и netop (верный друг). В этой статье рассматривается лингвистическое развитие американского английского языка, изучая вклад его различных этнических вариантов: например, bogus

(африканский), juke-box (афроамериканский), cookie (голландский), bayou (французский), macaroni (итальянский), geisha (японский), vigilante (испанский), lutefish (шведский) и bagel (идиш). Таким образом, американский английский — это больше, чем просто набор наследий от «соседних» языков. Например, в 17 веке пиджиноподобные варианты английского языка были распространены как среди американцев, так и среди африканцев, и существовало явное уважение и интерес к языковому разнообразию.

Ключевые слова: американская версия английского языка, литературный американский вариант английского языка, коренные американцы, афроамериканцы, лингвистическое влияние, иммигранты.

Giriş: “Amerikançılıq” ABŞ-da yaranmış söz və ya ifadə deməkdir. Bu terminə ABŞ-da ilk dəfə “ingiliscə” çevrilmiş birbaşa sikkələr və xarici borclar, həmçinin Milford M. Metyusun “A Dictionary of Americanisms” kitabına yazdığı ön sözdə qeyd etdiyi kimi, yeni mənalarda ilk dəfə Amerika istifadəsində istifadə edilən köhnə terminlər daxildir”. (Matthews, 1951).

Amerika qitəsinin şimal hissəsində Amerikan ingiliscəsinin tarixinin öyrənilməsi son vaxtlar dilçilik tədqiqatlarının ən cəlbədicə sahələrindən birinə çevrilmişdir. J.L.Dillardın (Dillard, 1994) nəşrlərindən biri ilk dəfə olaraq Amerikan ingiliscəsi kimi tanınan şeyin mənşəyi və inkişafının tam görünüşünü verməyə çalışmışdır. Dillard J.L.-nin Amerika ingiliscəsinə müxtəlif təsirləri araşdıran “A History of American English” (1994) kitabının təkcə müxtəlif ingilis dilini idarə etmək üçün deyil, həm də Amerikan ingiliscəsinin inkişafı ilə bağlı fərziyyələrin həlli üçün vacib olduğu güman edilir. Birinci fəsilə Dillard Amerika hindularının müstəmləkə dövründə mümkün təsirlərinə və Amerikadakı digər dillərin Amerika ingiliscəsinə təsirlərinə nəzər salır. Amerikan İngilis dilinin inkişafını göstərmək üçün Dillard (1994) pidginlərin və kreolların tarixi istifadəsini və onların Qara İngilis dili ilə əlaqəsini müzakirə edir, həmçinin Amerika hindularının qullar tərəfindən danışılan ingilis dilinin müxtəlifliyinə təsir göstərməsi ehtimalını qeyd edir (Dillard, 1994: s. 62-77). Bundan əlavə, tədqiqatçılar arasında erkən Amerikan ingiliscəsinin öyrənilməsinə olan marağın digər nəticəsi məşhur “İngilis mətnlərinin Helsinki Korpusu”na əsaslanan XVII əsrdə Şimali Amerika koloniyalarında yazılmış ingilis mətnlərinə diqqət yetirən “Erkən Amerika İngilislərinin Helsinki Korpusu”nun tərtibidir.

Kreyq, Hulbert və başqaları kimi dilçilər amerikanizmləri tarixi və ya diaxronik prinsiplərə əsaslanan meyarlarla müəyyən etməyə çalışmışlar. Onlar əvvəlcə ABŞ-da əlavə məna kəsb edən amerikan sözlərini, ikincisi isə əvvəlcə Amerika nitqində, sonra isə ingilis nitqində qeydə alınan amerikanizmləri qeydə almışlar (Crystal, 2003). Birinci fəsilə Dillard “A Dictionary of Americanisms on Historical Principles”in mümkün müəllifinə nəzər salır, “Amerikanlıqlar”ı ilk olaraq ABŞ-da

yaradılmış yeni sözlər və ya həmin regionda yeni mənalar qazanmış sözlər kimi müəyyən etmişdir (Matthews, 1951).

A.Şvaytser amerikanizmlərə bəzi və ya bütün yeni mənaları ingilis dilinin amerikan variantında formalaşmış söz kimi baxan dilçi alimlərdən biri olub, onun bu sahədəki baxışları araşdırmalarda xüsusi rol oynayır. O, bu qəbildən olan sözləri 3 əsas qrupa ayırır:

1. Amerikanizmlər
2. Britanizmlər
3. Ümumi ingilis dili vahidləri (Schweitzer, 1967:s. 66 – 67).

Müzakirə. AE-nin ümumiləşdirilmiş versiyası necə və ya nə vaxt inkişaf etmişdir? Belə geniş sual dil təmaslarından və sosiolinqvistik tədqiqatlardan tutmuş erkən AE variantlarına qədər anlayışların və analitik vasitələrin tətbiqini tələb edir. Dillard (1994) mühacirlərin yola düşməzdən əvvəl Maritime Pidgin English kimi əlaqə növlərini danışdıqları üçün regional İngilis dilinin erkən AE-yə heç bir töhfə vermədiyini iddia etdi. Dillardın müstəmləkə həyatının axıcılığını vurğulaması müxtəlif dilçilər tərəfindən transatlantik əlaqələr haqqında fərziyyələrə sağlam bir dəyişiklik olsa da, on səkkizinci əsrdə inkişaf etmiş AE növlərinin düzəldilməsi. Antaqonist amillərdən bəziləri aşağıdakı kimi səslənərdi:

(1) Amerikalılar əvvəldən çoxtərəfli nətiqlər idilər və dialekt rəqabəti və təmas onların üslub diapazonunu artırmasaydı, güclənə bilərdi. Yeni gələnlər yeni bir çeşid öyrəndilərsə, mütləq köhnələrini atmadılar.

(2) Yeni gələnlər öz milli və ya etnik qruplarını axtarmağa və mövcud icmaları gücləndirməyə meyl edirdilər.

(3) Bölgələr və koloniyalar arasında rəqabət XVIII əsrdə ümumi idi və o vaxtdan bəri güclü olaraq qalır.

(4) Amerika müstəmləkələri bir-birindən muxtar idilər - onlar ayrı-ayrılıqda qurulmuşdular, öz həyatlarına sahib idilər və adətən bir-birindən daha çox Britaniya ilə ticarət və mədəni əlaqələrlə bağlı idilər. Bir sözlə, həmişə təmasda olan və tez-tez çoxdilli olan ilk Amerika nitq icmalarının mürəkkəbliyi çoxlu elmi diqqət tələb edir (Montgomery, 2003: s. 17-18).

Biz əvvəlcə Amerika ingiliscəsinin yaranmasına və formalaşmasına təsir edən amillərdən danışmaq istərdik. Belə ki, ana dilində danışanların bu ərazilərdə məskunlaşması ingilis dilinin müxtəlif dialektlərində danışan insanların bir araya gətirərək yeni milli dilin formalaşmasına zəmin yaratdı. Dialektik variantlar arasındakı bu əlaqə vaxt keçdikcə mütəmadi olaraq fərqlərin aradan qalxmasına səbəb olmuşdur.

Baxmayaraq ki, bu variant Amerikan ingiliscəsinin formalaşması və termin kimi qəbul edilməsinin ilk günlərində Şimali Amerikan ingiliscəsi adlanırdı və ya “Amerikançılıq” termini ilk dəfə 1781-ci ildə istifadə edilmişdir. Amerika Birləşmiş Ştatlarına xas olduğu güman edilən J.Pickeringin “Dictionary, A Vocabulary, Or

Collection of Words and Phrases” 1816-cı ildə nəşr edilmiş və ilk amerikanizmlər toplusu olmuşdur (Baugh, 2002: s.368-369). Onun formalaşmasının ikinci dövründə, 1920-ci illərin əvvəllərində Kolumbiya Universitetinin professoru G.P. Krapp dilin “Amerikada İngilis dili” adlandırılmasını təklif etdi. Nəhayət, inkişafının üçüncü dövründə U.Kreygi və J.R.Hulber “Amerika ingiliscəsi” terminini ilk dəfə “Amerika ingiliscəsi lüğətində” (1938-1944) işlətməmiş və nəhayət, tanınmış dilçi N.Vebster tərəfindən “Amerika ingiliscəsi” termininin formalaşmasını tamamlanmışdır. (Chunming, 2014:s.2411).

M.Səttarova “Milli növlərdə ingilis dili” məqaləsində amerikan ingiliscəsinin yaranması və inkişafından danışaraq qeyd etmişdir ki, amerikan ingilis dili formalaşdığı ilk dövrlərdə ingilis dili variantına “bərabər” hüquqlar sisteminə malik idi. (Səttarova, 2008: s. 100). V.Babayevanın sözlərinə görə, ABŞ-da istifadə olunan dil ingilis ingiliscəsinə əsaslanırsa da, dilin iki variantını fərqləndirən o qədər kəskin və fərqli cəhətlər var ki, ingilislər hər hansı bir dili anlamaq üçün bəzən amerikanizmlərin izahlı lüğətinə baxmalı olurlar. (Chunming, 2014:s.2401).

B.Hüseynov “Müasir ingilis dilində variativlik (amerikanizmlər)” adlı dissertasiya işində amerikan ingilis dilini maraqlandıran məsələyə xüsusi toxunmuş və dissertasiya işində bu məsələnin tarixi baxımdan izahına müəyyən yer vermişdir.

C.Qrangent və O.Emerson bu istiqamətdə təbliğat aparan müəllif 19-cu əsrdə Amerika Dialekt Cəmiyyətinin yaradılmasını və nəşr etdirdikləri jurnalın rolunu yüksək qiymətləndirmişdir. 20-ci əsrin əvvəllərindən etibarən Amerikan ingiliscəsi lüğətinin konsolidasiyası məqsədilə çoxlu sayda kitab və lüğətlərin nəşri probleminə toxunan Hüseynov, həmçinin bütün dünyada Amerikan ingiliscəsinin kifayət qədər tanınmaması ilə bağlı amerikalıların özlərini necə günahkar hiss etdiklərini ətraflı izah edib. (Hüseynov, 1995:səh. 65-67).

Birincisi, dilin digər versiyalarında mövcud olan anlayışları təsvir edən və müəyyən edən sözlərin sinonimi kimi istifadə edilən söz və ifadələri özündə birləşdirən leksik qrupdur, məsələn, poçt qutusu (Am) - məktub qutusu (Br) və s. İkinci qrupa yerli xüsusiyyətləri özündə birləşdirən və yavaş-yavaş ingilis dilinin digər variantlarına yol tapan və hətta beynəlxalq inkişaf statusu qazanan Amerika ərazisinə xas söz və ifadələr daxildir. Məsələn: mulatto, mokasin, tornado, coyote və s. (Tomakhin, 1982:s.10-11).

İllər ərzində həm yerli amerikalılardan, həm də Afrikadan, Fransadan, Almaniyadan, İspaniyadan və digər ölkələrdən gələn digər mühacirlərdən bir sıra sözlər götürülmüşdür. "Amerika ləhcəsi"ni ilk "rəsmi" qeydlər 1756-cı ildə Samuel Conson tərəfindən "İngilis dili lüğəti"ni nəşr etdikdən bir il sonra edilib. Köhnəlmiş digər sözlər tayfalarda işlənməyə davam edirdi. İngiltərədə köhnəlmiş və ABŞ-da istifadə olunmağa davam edən sözlərin ilk nümunələri bunlardır:

allow, guess, reckon, meaning to think. bureau, meaning a chest of drawers. fall, meaning “autumn”

Digər hallarda, bu erkən gələnlərin rastlaşdıqları naməlum heyvanların, bitkilərin, landşaftın və yaşayış şəraitinin adlarını çəkmək üçün yeni sözlər yaradılmalı idi. Sadəcə olaraq “yaradılmış” bu sözlərə yeraltı, ildırım çubuğu, alçaldıcı, bamboozle və yüzlərlə başqa terminlər daxildir.

Bir çox başqa terminlər var idi, mənası tədricən dəyişdirildi, məsələn:

Blef – “çay” kimi istifadə edilmək əvəzinə, 17-ci əsrin sonlarında “bank” mənasında istifadə olunmağa başlandı.

Çəngəl – yemək qabının adı kimi istifadə olunmağa davam etsə də, amerikalılar bu sözü yolun budağı mənasında da istifadə etməyə başladılar. (Weiser, 2017).

Tarix boyu bir çox müstəmləkələrin öz ədəbi dili olmamışdır, bəziləri dialektlərdən, bəziləri isə dialekt işarələri olan ədəbi dildə danışurdılar. Lakin qeyd etmək lazımdır ki, bu dialektik müxtəlifliyə baxmayaraq, ingilis dili ABŞ-da müstəmləkələrin yarandığı dövrdə o dövrdə qəbul edilmiş ədəbi dil normalarına demək olar ki, tam cavab verirdi. Dilçilər bəzən belə bölgünün tam dəqiq olmadığını vurğulayaraq qeyd edirlər ki, yalnız sözlərin mənşəyini bilmək məsələni aydınlaşdırmağa kömək edəcək. R.D.Mallori Amerikan ingiliscəsini müstəqil dil hesab edənlərdən biridir. Onun fikrincə, Amerikan ingiliscəsi iki əsas inkişaf yolu keçmişdir:

1) XVII əsrin əvvəlindən XVII əsrin sonuna qədər. Bu, Amerika dialektlərinin formalaşması dövrü kimi səciyyələnən qısa bir dövrdür.

2) 19-20-ci əsrləri əhatə edən ədəbi amerikan ingilis dilinin yaranma dövrü (Weiser, 2017).

17-ci əsrin əvvəllərində müxtəlif koloniyaların sakinləri öz dillərini bütün qitədə yaymaq qərarına gəldilər. Müxtəlif dialektlər Qərbə və Cənuba “yayımağa” başladı. Dünyanın hər yerindən gələn mühacirlərin axını dildə bu gün də eşitdiyimiz dialektik fərqliliklərə səbəb olub. Bəzi dilçilərin iddia etdiyi kimi, əgər koloniyalar iki-üç əsr əvvəl mövcud olsaydı, Amerika ingiliscəsi Britaniya versiyasından tamamilə fərqli olardı. Eyni dilin iki fərqli variantı kimi yox, iki fərqli dil kimi meydana çıxıb bilərdi.

Deyə bilərik ki, mövcud söz ehtiyatı Amerikaya iki yolla “gəlmişdir”:

1. Mövcud sözlərə yenidən baxaraq yeni söz və ifadələr yaratmaq.

2. Başqa dillərdən yeni sözlər götürməklə yeni söz və ifadələr yaratmaq.

17-18-ci əsrlərdə Amerika koloniyalarında “sifət+isim” və “isim+isim” modellərinin substantivləşdirilməsi yolu ilə bir çox sözlər yaradılmışdır. Bu cür transformasiyalar ilkin inkişaf prosesində daha çox olur. Amerikan ingiliscəsinin formalaşmasının ikinci dövründə 19-20-ci əsrləri əhatə etməklə yanaşı, söz ehtiyatında dəyişiklik müşahidə edirik. Bu dövrdə “amerikançılıq”ların sayının artması prosesi öz təsirini göstərməyə başladı. Yeni siyasi sistemin, dövlət institutlarının, siyasi partiyaların, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarının formalaşması və bu kimi hadisələrin baş verdiyi o dövrdə yeni siyasi terminologiyanın meydana çıxması qaçılmaz idi. Bu dövrdə ortaya çıxan bir çox söz və ifadələrə misal olaraq

bunlardır: stunt, bootleg, nearby, raincoat, hangover, smooch, lengthy, blizzard, commuter, kick the bucket, face the music və s.

Digər tərəfdən, dəyişkənliyin yaranmasında alınma sözlərin roluna toxunan B.Hüseynov bu sözlərin daha çox ispan, alman, fransız və hind dillərindən keçdiyini iddia etmişdir. Müəllif yuxarıda adları çəkilən dillərin hər birindən Amerika ingiliscəsinə daxil olan sözlərdən bir sıra nümunələr vermiş və onları bir neçə mənə qrupuna bölməyi zəruri hesab etmişdir (Hüseynov, 1995: s.178-186).

F.Qurbanova “Müasir ingilis dilində leksik-semantik variativlik” adlı dissertasiya işində qeyd etmişdir ki, mədəniyyətlərarası ünsiyyət zamanı ictimai həyatın bütün sahələrində dil təmasları öyrənilərkən, mədəni dəyərlərlə yanaşı, şübhəsiz ki, istənilən söz ehtiyatına yeni dil vahidləri də yiyələnir. Dildə təmasların intensivliyi nəticəsində bu və ya digər dildə danışan müxtəlif xalqların müxtəlif obyektlərini və mədəni anlayışlarını əks etdirən leksik vahidlərin aktiv şəkildə mənimsənilməsi baş verir (Qurbanova, 2018: s.14).

Bu baxımdan, linqvistik təhlillər göstərir ki, hazırda ABŞ və Böyük Britaniyada təxminən 4500-5000 söz və ifadə eyni mənə daşıyır:

Britaniya ingiliscəsi	Amerikan ingiliscəsi
elevator	lift
tap	faucet
bath	tub
guard	conductor
interval	intermission
curtains	drapes
biscuits	cookies
jumper	sweater
book	trunkare (Qurbanova, 2018: s.12-13).

Bir sıra yeni alınma sözlərin Amerika ingiliscəsinin söz ehtiyatına necə daxil olduğunu və tədricən zənginləşdiyini aydınlaşdırmaq üçün misallar verək. Yeni leksik elementlərin yaradılması prosesi kolonistlərin yerli Amerika dillərindən tanış olmayan flora, fauna və landşaftlar üçün adlar götürməyə başladığı vaxta təsadüf etdi. Bu adlara misal olaraq moose, opossum, yenot, squash və s. misal ola bilər. Digər müstəmləkəçi xalqların dilləri də Amerika söz ehtiyatına əlavə edilmişdir; məsələn, barbekü, barrens, budaq, diblik, blef, peçenye, cruller, cutoff, gulch, interval, pit, leve, portage, gopher, stevedore, snag, notch, knob, riffle, rapids, watgap, trail, timberli və s. (American English).

Nəhayət, müxtəlif dövrlərə aid bir çox ümumi ingilis danışmaq dilləri Amerika mənşəlidir, məsələn, OK, cool, darn, gnarly, hot, lame, working great, hang out, nobrainer, hip, fifty-fifty, gross, doofus, diddly -squat, head-up, hijacking, disc jockey, boost, buldoze və cazz kimi hal-hazırda ümumi istifadədə olan bəzi ingilis sözləri də Amerika jarqonları kimi yaranmışdır (American English).

Nəticə. Fikrimizcə, ədəbi amerikan ingilis dilinin formalaşması ilk növbədə sosial kommunikativ funksiyanın həyata keçirilməsi yolu ilə həyata keçirilir. İmmiqrantların istifadə etdiyi dil daha məhdud olsa da, Literary American English bütün etnik qruplar üçün dil seçimidir. Milli dillər yavaş-yavaş ingilis dilinə qarşı “müharibə”də öz yerini itirərək yerini ədəbi dilə verdi. J.Haugenin fikrincə, iri şəhərlərdə işlədilən sözlər kənd əhalisi üçün anlaşılmaz səslənə bilər; eyni zamanda, kənd yerlərində yayılmış bəzi söz və ifadələr şəhər əhalisi üçün “yad, ya da qərribə” ola bilər (Haugen, 2009). Geniş yayılmış daxili miqrasiya və əhali arasında yüksək mobillik əksər dillərdə bəzi dialektik fərqlərə səbəb olmuşdur. Beləliklə, ingilis və amerikan variantlarının ümumi lüğətində sinonimlərin çoxluğuna görə bəzi dialektik variantlar getdikcə Literary American English dilinə assimilyasiya olunurdu. Bu qarşıdurmanın əsas yaradıcılarından biri də kütləvi informasiya vasitələri idi.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, vurğulamaq istərdik ki, hər hansı bir dilə yeni sözlərin daxil olmasının əsas səbəbləri dilin leksikasında baş verən bir sıra yeniliklər və dil sistemlərində baş verən çoxlu dəyişikliklərlə bağlıdır. Dilin özündə başqa insanların istifadə etdiyi anlayışlara sahib olmaq üçün zəngin daxili imkanlar olsa da, bəzi hallarda başqa dildən söz götürməyə üstünlük verilir. Başqa dildən hazır materialı müəyyən bir dilin qanunlarına uyğunlaşdırmaq, qəbul edən dildə yeni söz yaratmaqdan daha asandır.

Gələcək tədqiqatlar üçün dilin daim davamlı inkişaf prosesində olan bir fenomen növü olduğunu nəzərə almaq təklif olunur. Bu baxımdan deyə bilərik ki, istənilən dilin formalaşması prosesi istənilən vaxt baş vermiş hesab oluna bilər, ona görə də yeniliklərlə bağlı yeni söz və ifadələr həmişə dillərin söz fondunu zənginləşdirməyə “məcburdur”.

Ədəbiyyat:

1. Dillard J.L. A History of American English. London: Longman, 1994. 1946 p.
2. Crystal D. English as a global language. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. XV + 212 p.
3. Matthews M.M. A Dictionary of Americanisms on Historical Principles. Chicago: University of Chicago Press, 1951.
4. Schweitzer A.D. Differences in the vocabulary of the American and British variants of modern literary English // London, 1967. No. 2, pp. 64 - 77.
5. Montgomery M. The History of American English. Publication of the American Dialect Society, 2003. Vol. 88 (1), pp.1–23. <https://doi.org/10.1215/-88-1-1>
6. Baugh A.C. A History of the English Language. Fifth edition. London: Routledge, 2002. 447 p.

7. Chunming G. A & L.Sun. Historical Study of the Influences of European Immigration on the Formation of American English // Theory and Practice in Language Studies, 2014. Vol.4, No.11, pp. 2410-2414.
8. Səttarova M.D. İngilis dili milli variantlarda // –Bakı: Qara dəniz regionu xalqlarının mədəniyyəti, 2008. № 138, s.100-103.
9. Hüseynov B.Q. Müasir ingilis dilində variativlik (Amerikanizmlər) / filologiya üzrə elmlər doktoru dis. / Bakı, 1995. 265 s.
10. Tomakhin G.D. America through Americanisms. London, 1982. 256 p.
11. Weiser K. Legends of America, updated May 2017. <https://www.legendsofamerica.com/ah-americanenglish/>
12. Qurbanova F.F. Müasir ingilis dilində leksik-semantik variativlik: / filologiya üzrə fəlsəfə doktoru dis. avtoreferatı / Bakı, 2018. 24 s.
13. American English. // https://www.cs.mcgill.ca/~rwest/wikispeedia/wpcd/wp/a/American_English.htm
14. Haugen J.D. Borrowed borrowings: Nahuatl Loan words in English// Lexis, 2009. Vol. 3, pp. 63-106.

Rəyçi: filol..elm.dok.prof. İ.M.Tahirov